

Opmaat voor:

De Amsterdamse Lerarenagenda

Een initiatief van Frank Sengers

Inleiding

De afgelopen jaren is er volop aandacht geweest voor het terugdringen van het aantal zwakke scholen. Het besef dringt steeds meer door dat de leraar de sleutel is voor goed onderwijs. Om de kwaliteit vast te houden en een sprong te maken van voldoende naar goed of excellent onderwijs is het niet voldoende om zittende leraren te begeleiden en bij te scholen. Het is zaak de beste leraren op te leiden en aan Amsterdam te binnen. Amsterdam zou de onderwijsstad moeten zijn waar leraren met talent naartoe trekken.

Er zijn afgelopen jaren een aantal initiatieven genomen die goed zijn maar die versterking en verbinding nodig hebben willen deze het Amsterdamse onderwijs laten excelleren.

Initiatieven

- Versterking lerarenopleidingen
- Opleiden in de school
- Professionalisering i.h.k.v. KBA
- Functiemix (differentiatie in inschaling)
- Universitaire pabo's; UPvA en PA2
- Pilot startende leraren in Amsterdam (2014)

Landelijk beleid

- Verhogen instroomniveau lerarenopleidingen
- Versterken lerarenopleidingen (taal, rekenen, kennisbasis, toetsing, borging eindniveau, jonge/oudere kind)
- Afstudeerrichtingen vo (havo/vwo vs. beroepsonderwijs)
- Lerarenregister
- Verbeteren samenwerking lerarenopleidingen en scholen
- Lerarenbeurs, toegespitst op het volgende van een masteropleiding
- Promotiebeurzen

Waar staat Amsterdam

De Amsterdamse onderwijsarbeidsmarkt is kwetsbaar. Tot voor enkele jaren geleden bestond er een lerarentekort. Dit was niet alleen een kwantitatief probleem maar ook een kwalitatief probleem. Het vmbo en zwarte basisscholen werden hard getroffen. Economische recessie, bezuiniging (dus minder formatie) en het verhogen van de pensioenleeftijd heeft dit probleem verholpen. Er is hard gewerkt om de onderwijskwaliteit weer op voldoende niveau te krijgen.

Een aantrekkende economie in combinatie met uitstroom uit het onderwijs (pensionering, werk in andere sectoren en regio's) kan dit probleem laten terugkeren. Een tekort van

enkele procenten betekent niet dat elke school één leraar tekort komt maar dat enkele scholen die het moeilijk hebben veel leraren tekort komen. De arbeidsmarktproblematiek was voor het Amsterdamse onderwijs vergelijkbaar met die van de politie en de zorg. Door de bescheiden inkomens verhuizen leraren naar randgemeentes waar men goedkoper en ruimer kan wonen. Met name op het moment dat leraren een gezin stichten speelt dit. Amsterdam heeft, in relatie tot sommige andere steden, het voordeel dat het m.n. voor jonge professionals een aantrekkelijke stad is. Hier kan nog meer gebruik van worden gemaakt.

Door bezuiniging is er de afgelopen jaren weinig ruimte geweest om nieuw personeel aan te nemen. Dit heeft geleid tot een verminderde aandacht voor opleiden en werving. De KBA heeft zich (terecht) gericht op het op korte termijn op voldoende niveau krijgen van de scholen. Minder goed functionerende leraren hebben hun competenties bijgeschaafd of hebben in een aantal gevallen het onderwijs verlaten. Er is aandacht geweest voor het functioneren van IB-ers en directeuren zodat deze hun rol nemen.

Er zijn initiatieven genomen die een goede basis vormen om op verder te bouwen maar die voorsnog te versnipperd zijn om voldoende impact te hebben. De lerarenopleidingen werken aan hun kwaliteit. Het instroomniveau op de lerarenopleidingen wordt verhoogd, de curricula worden kennisintensiever (kennisbasis en vakprofiel), en er komen duidelijke uitstroomprofielen (jonge/oudere kind, havo-vwo/vmbo-mbo). Amsterdam heeft twee nieuwe varianten voor lerarenopleidingen basisonderwijs gekregen met PA2 en de Universitaire Pabo van Amsterdam. De VU werkt landelijk samen met een aantal lerarenopleidingen, waaronder de Amsterdamse iPabo, binnen PA2. Middels een vrijstellingsprogramma volgen studenten met een VWO vooropleiding gelijktijdig de iPabo en de bacheloropleiding pedagogiek aan de VU. In Amsterdam gaat het om enkele studenten per jaar. De Universitaire Pabo van Amsterdam kent een meer geïntegreerd programma dat toegespitst is op het Amsterdamse onderwijs. HvA en UvA geven hier vorm aan. De instroom is hier groter. Deze leraren kunnen een verrijking zijn voor het Amsterdamse onderwijs. Het is echter de vraag of de scholen in staat zijn om deze leraren aan zich te binden en of ze in staat zijn om recht te doen aan de extra kwaliteiten die deze universitair opgeleide leraren de school te bieden hebben. Wat verder ontbreekt is een masterprogramma op universitair niveau dat hen bindt aan het Amsterdamse onderwijs. Een deel van deze universitair opgeleide leraren zal al bij de keuze voor de masteropleiding voor het onderwijs verloren gaan.

We zien landelijk dat door pensionering van universitair opgeleide leraren en instroom van hbo opgeleide leraren, het gemiddelde opleidingsniveau van leraren afneemt. Waar in het verleden d.m.v. aktestudies gewerkt werd aan een onderwijsloopbaan is dit de laatste decennia minder in zwang. Het onderwijs kent veel deeltijders, de directe koppeling tussen opleiding en inschaling is losgelaten. Landelijk kennen we een lerarenbeurs die zich richt op het behalen van een masteropleiding. Gemeente den Haag kent aanvullend nog een Haagse lerarenbeurs. Leraren kunnen studiekosten en werkgevers een deel van het loonverlet terugkrijgen. Het aantal tweedegraads leraren dat een eerstegraads bevoegdheid haalt (materniveau) is beperkt. De inhoudelijke relevantie van deze opleidingen, die zich vooral op de inhouden van de bovenbouw van havo en vwo richten, is voor het vmbo beperkt terwijl de roep om master opgeleide leraren in het beroepsonderwijs steeds sterker wordt.

Een aantal ontwikkelingen in het onderwijs vragen om vertaling naar professionele eisen aan leraren. De Inspectie heeft het over complexe leerkrachtvaardigheden waaraan gewerkt moet worden. De KBA vraagt ook om de versterking van leerkrachtvaardigen. Er wordt momenteel gediscussieerd over de hoeveelheid toetsen in het onderwijs waarbij toetsen een middel voor externe controle worden. We willen professionals in het onderwijs die zelf toetsen kunnen selecteren, resultaten analyseren en vertalen naar het eigen handelen binnen de klas en het functioneren van de school. Een andere belangrijke ontwikkeling is de invoering van Passend Onderwijs. Hierbij wordt veel van leraren gevraagd. Tegelijkertijd zien we dat er vooral veel aandacht uitgaat naar het inrichten van de bestuurlijke constellatie en het verdelen van de zeggenschap en middelen. Ook de decentralisatie van de Jeugdzorg rust in het Amsterdamse model voor een belangrijk deel op de professionaliteit van scholen. Ouder- en kindadviseurs, schooladviseurs en interne begeleiders gaan nauw samenwerken. Het welslagen van deze operatie is voor een belangrijk deel afhankelijk van de kwaliteit van de zorgstructuur in en om de school. Het lukt het Amsterdamse onderwijs vooralsnog onvoldoende om op eenduidige wijze eisen te stellen aan de initiële opleidingen en ook niet om deze ontwikkelingen een duidelijke plek te geven in vervolgotrajecten. In 'De Amsterdamse Lerarenagenda' zouden deze inhoudelijke ambities een plek moeten krijgen.

Hogeschool Utrecht (Seminarium voor de Orthopedagogiek) en Windesheim (Zwolle) bieden de masteropleidingen SEN (Special Educational Needs, voormalige opleidingen speciaal onderwijs) aan in Amsterdam. HvA en Inholland bieden een masteropleiding pedagogiek (vroegere HKP). Inholland biedt een masteropleidingen Leren en Innoveren (vooralsnog in Amstelveen). Er zijn geen afspraken met het Amsterdamse onderwijs over de inhoud en de uitvoering van deze opleidingen. Doordat deze opleidingen een civiel effect hebben

(masterdiploma), rijks bekostiging kennen en er een lerarenbeurs beschikbaar is zijn ze in potentie betekenisvol voor De Amsterdamse Lerarenagenda.

Om het Amsterdamse onderwijs verder te versterken zou de professionele cultuur binnen scholen versterkt kunnen worden. We zien initiatieven rondom leergemeenschappen en academische opleidingsscholen. De pendel tussen theorie en praktijk vraagt om versterking. Amsterdamse scholen, opleidingen en universiteiten zouden intensiever kunnen samenwerken. Bij de Universitaire Pabo van Amsterdam leeft bijvoorbeeld de ambitie om als proeftuin te fungeren voor excellent opleiden en excellent onderwijs. Ook iPabo zoekt naar mogelijkheden voor intensivering van de samenwerking met het Amsterdamse onderwijs.

Wil het Amsterdamse onderwijs excelleren dan vraagt dit om een Amsterdamse Lerarenagenda.

Doelstelling van De Amsterdamse Lerarenagenda

Doel van De Amsterdamse Lerarenagenda is om de beste leraren beschikbaar te krijgen voor de Amsterdamse jeugd. De agenda richt zich op:

- A Professioneel excelleren van Amsterdamse leraren
 - 1. Opleiden van leraren.
 - 2. Begeleiden en voortgezette scholing van beginnende leraren.
 - 3. Ontwikkeling en scholing van zittende leraren.
 - 4. Doorstroom naar masteropleiding en promotie.

- B Het versterken van de onderwijsarbeidsmarktpositie van het Amsterdamse onderwijs
 - 1. Kwalitatief goede instroom in de Amsterdamse lerarenopleidingen.
 - 2. Kwantitatief voldoende instroom in de Amsterdamse lerarenopleidingen.
 - 3. Sterke lerarenopleidingen op bachelor en masterniveau.
 - 4. Binden van leraren in opleiding aan het Amsterdamse onderwijs.
 - 5. Het professioneel aantrekkelijk maken van onderwijsloopbanen in Amsterdam voor talent waaronder universitair opgeleide leraren.
 - 6. Instroom van talent van buiten het onderwijs.

C Professionele cultuur binnen de scholen

1. Versterken van een professionele cultuur binnen scholen waarbij onderzoeken, leren en innoveren de norm is.
2. Scholen kennen teams van professionals met experts op relevante terreinen.
3. Scholen werken intensief samen met opleidingen en kennisinstellingen op het gebied van personeelsontwikkeling, schoolontwikkeling en kennisontwikkeling.
4. De, qua leerlingpopulatie en sociale omgeving, meest complexe scholen van Amsterdam zijn, voor onderwijspersoneel, vanwege de professionaliteit van de schoolorganisatie, de aantrekkelijkste scholen om te werken.

Bouwstenen voor De Amsterdamse Lerarenagenda

1. Eigenaarschap van 'De Amsterdamse Lerarenagenda' bij scholen en schoolbesturen.
2. Hbo opleiding voor de voorschoolse educatie (VVE).
3. Samenhangend traject van (a) opleiden in de school, (b) inductiefase beginnende leraren naar (c) masteropleidingen.
4. Vertaling van inhoudelijke onderwijsthema's (Passend onderwijs, KBA, VVE, Vakmanschap) naar lerarenagenda.
5. Scherpere vraagformulering vanuit het Amsterdamse onderwijs aan de verschillende opleidingen.
6. Aantrekkelijke en flexibele leerroutes voor m.n. tekortvakken (b.v. eerst de klas, educatieve minor).
7. Meer vwo'ers werven voor het onderwijs.
8. Meer mannen werven voor het onderwijs.
9. Afstemmingen van één of enkele professionele masteropleidingen (pedagogiek, SEN, Leren en Innoveren) op de specifieke eisen vanuit het Amsterdamse onderwijs.
10. Universitaire masteropleiding (waarschijnlijk onderwijskunde) toegespitst op het Amsterdamse onderwijs (basisonderwijs, beroepsonderwijs, avo) die in combinatie met lesgeven in het Amsterdamse onderwijs te volgen is. Instroom: PA2, UPvA, hbo bachelor met voortraject + selectie.
11. Optimaal gebruik van landelijke regelingen als lerarenbeurs, promotiebeurs om het Amsterdamse onderwijs te versterken.
12. Amsterdam kent gecombineerde opleidings- en werktrajecten gericht op functies in de hogere leraarsschalen, interne begeleiding en directie. Deze zijn selectief en ambitieus. Het Amsterdamse onderwijs vervult hiermee een landelijke opleidingsfunctie voor onderwijstalent.